

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2) ศึกษาแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของสถาบันการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และ มหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี 3) เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี และ 4) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) สาขาวิชานิเทศศาสตร์ ร่วมกับหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของสถาบันการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี มาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 2 อภิปรายผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะสำหรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยการศึกษาจากหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตรอาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) สาขาวิชานิเทศศาสตร์ ที่ได้เปิดดำเนินการรับนักศึกษาในปีการศึกษา พ.ศ. 2557 และหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของสถาบันการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี รวมถึงการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้ง 3 หลักสูตร นำมาสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตรอาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตรอาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สรุปผลจากการวิจัยด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตรอาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ สำนักเทคโนโลยีการศึกษา สำนักคอมพิวเตอร์ สำนักบัณฑิตศึกษา งานวิเทศสัมพันธ์ และกองคลัง คือ

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตรอาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในปัจจุบัน ที่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชานิเทศศาสตร์เป็นผู้มีบทบาทในการนำเสนอเนื้อหาการเรียนการสอน สำนักเทคโนโลยีการศึกษามีบทบาทในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ประกอบการเรียนออนไลน์ ฝ่ายการศึกษานานาชาติ สำนักบัณฑิตศึกษาเป็นหน่วยงานสนับสนุนการประสานงานและจัดการเอกสารทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต ขณะที่สำนักคอมพิวเตอร์ให้การดูแลในส่วนอุปกรณ์ (Hardware) โปรแกรมและระบบเครือข่ายพื้นฐานในการจัดการการเรียนการสอน งานวิเทศสัมพันธ์มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์นักศึกษาต่างประเทศ และกองคลังเป็นผู้ดำเนินการรับชำระเงินค่าลงทะเบียน

ส่วนของระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิตพบว่า เครื่องมือที่ใช้สร้างเนื้อหา คือใช้สื่อการสอนรูปแบบวีดิทัศน์ ร่วมกับสไลด์การสอน ซึ่งสร้างขึ้นในรูปแบบรายการ e-learning ผ่านศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning Center) ภายใต้การดูแลของสำนักเทคโนโลยีการศึกษาออนไลน์ โดยประยุกต์ระบบ Open source ที่เรียกว่า โปรแกรม Moodle เป็นระบบการจัดการการเรียนรู้ของนักศึกษาที่สามารถบูรณาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาเป็นระบบผ่านออนไลน์ไม่เต็มรูปแบบ ได้แก่ ระบบการแสดงผลการลงทะเบียนภายหลังการลงทะเบียนแบบชำระเงินผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร ระบบการเข้าฟังการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ การอภิปรายในห้องเรียนออนไลน์ ระบบการตรวจสอบผลการสอบ และระบบการแสดงผลความก้าวหน้าทางการเรียนออนไลน์ ระบบการชำระเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ยังต้องอาศัยการโอนเงินผ่านระบบบัญชีธนาคาร ไม่ว่าจะเป็นการชำระเงินที่เคาน์เตอร์ธนาคาร หรือ ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสของร้านสะดวกซื้อ หรือ ผ่านโปรชนีย์ไทย ระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ใช้อยู่ภายในมหาวิทยาลัยอาจยังไม่เต็มรูปแบบ

1.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของสถาบันการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และ มหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

จากการเข้าศึกษาดูงานและสนทนากลุ่มเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน อยู่ในรูปแบบคณะกรรมการพิจารณาเนื้อหาหลักสูตรและสภาวิชาการ โดยมีบุคลากรผู้ประสานงานนักศึกษา ผู้ช่วยสอน และบุคลากรแผนกเทคโนโลยีสารสนเทศ มีส่วนร่วมในการส่งมอบและสนับสนุนนักศึกษาในการเข้าร่วมการเรียนการสอนออนไลน์

ระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่นสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบทั้งกระบวนการไม่ว่าจะเครื่องมือสร้างเนื้อหาวิชา ระบบการจัดการการเรียนรู้ ระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา และระบบบัญชีและการเงิน โดยนักศึกษาสามารถเข้าเรียนผ่านระบบออนไลน์ได้ทุกระบวนการกระทั่งสำเร็จการศึกษา ซึ่งอาศัยเทคโนโลยีการตรวจสอบการเข้าชั้นเรียนเทคโนโลยีการตรวจลายนิ้วมือเพื่อระบุตัวตนในการสอบ และการชำระเงินผ่านบัตรเครดิตในระบบ

การลงทะเบียน ทำให้นักศึกษาสามารถลงทะเบียนเรียน เข้าร่วมชั้นเรียนและเข้าสอบโดยไม่ต้องเดินทางมาที่มหาวิทยาลัย

จากการเข้าศึกษาดูงานและสนทนากลุ่มเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอน ในหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิตออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน อยู่ในรูปแบบคณะกรรมการพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอน โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างคณาจารย์ผู้สอน ผู้ออกแบบสื่อการเรียนการสอน และบรรณาธิการชุดวิชา เพื่อร่วมกันออกแบบเนื้อหาการเรียนการสอน การผลิตเนื้อหา การจัดการเรียนการสอนอาศัยการสนับสนุนจากบุคลากรจากศูนย์สื่อการสอนดิจิทัล และการส่งมอบและสนับสนุนนักศึกษาในการเข้าร่วมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างคณาจารย์ผู้สอนและกลุ่มผู้ช่วยสอน

นอกจากนี้ ระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) เน้นความสะดวกในการเข้าใช้งานที่จุดเดียว (Single log-in) ทั้งระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์และระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา นักศึกษาจำเป็นต้องชำระค่าลงทะเบียนผ่านบัญชีธนาคารและเข้าสอบแบบเผชิญหน้าในการสอบภาษาอังกฤษและประมวลความรู้เท่านั้น กระบวนการอื่น ๆ สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ด้วยระบบออนไลน์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสนับสนุนการใช้เครือข่ายสื่อสังคมในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา

1.3 การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และ หลักสูตรมหาบัณฑิตบริหารธุรกิจออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และหลักสูตรมหาบัณฑิตบริหารธุรกิจออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อนำมาเสนอแนะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ดังนี้

1.3.1 กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน

1) บทบาทหน้าที่ของการพัฒนาและส่งมอบการสอนออนไลน์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) และ มหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) กำหนดบทบาทและหน้าที่ของการพัฒนาและส่งเสริมการสอนออนไลน์อย่างชัดเจน ประกอบด้วยคณะกรรมการพิจารณาเนื้อหาวิชาหรือหน่วยงานที่มีบุคลากรทำหน้าที่พิจารณาเนื้อหาของวิชาในหลักสูตร คณาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่รับผิดชอบผลิตเนื้อหา บุคลากรสนับสนุนของศูนย์สื่อดิจิทัลหรือแผนกเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning Center) ดูแลการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนออนไลน์ และตอบสนองความต้องการด้านเทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอน ให้คำปรึกษาการเข้าเรียนผ่านสื่อของนักศึกษา และบุคลากรผู้ประสานงาน ทำหน้าที่ประสานงานสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้แก่นักศึกษา

2) การพัฒนาโครงสร้างและการสนับสนุนเนื้อหาการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ค่อนข้างมีการพัฒนาโครงสร้างและการสนับสนุนเนื้อหาการเรียนการสอนที่ใกล้เคียงกันคือ คณะกรรมการร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ จากนั้นเริ่มจัดเนื้อหาซึ่งอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานสนับสนุนต่าง ๆ ส่วน มหาวิทยาลัย Business Breakthrough University (BBT) เริ่มจากคณะกรรมการพิจารณาเนื้อหาหลักสูตรเป็นผู้กำหนดโครงสร้าง และอาศัยการผลิตสื่อการสอนจากแผนกเทคโนโลยีสารสนเทศหรือการบริการผลิตสื่อจากหน่วยงานภายนอก

3) การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรและชุดวิชา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) มีกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรและชุดวิชาที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน คือเริ่มจากการประชุมคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร คณาจารย์ผู้สอนผลิตเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จากนั้นดำเนินการผลิตสื่อการสอนและทดลองขึ้นเนื้อหาในระบบ แต่ มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) หลังจากประชุมคณะกรรมการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรแล้ว ต้องดำเนินการคัดเลือกผู้สอนและให้ผู้สอนนำเสนอรายละเอียดชุดวิชาการก่อนนำไปผลิตเนื้อหาและสื่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

4) การส่งเสริมและสนับสนุนนักศึกษาในการเข้าร่วมการเรียนการสอนออนไลน์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชแสดงสื่อบนระบบ Moodle ที่แยกออกจากระบบการจัดการข้อมูลนักศึกษา ส่วนมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) แสดงสื่อบนระบบ Air Campus ที่รวมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เข้ากับระบบการจัดการข้อมูลนักศึกษา และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) แสดงบนระบบ KNOU ที่รวมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เข้ากับระบบการจัดการข้อมูลนักศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชให้คำปรึกษาผ่านเว็บไซต์โดยอาจารย์ผู้สอน และเสริมด้วยการเชื่อมโยง facebook เพื่อเพิ่มช่องทางสื่อสารสังคมออนไลน์ ส่วนมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ให้คำปรึกษาด้านเนื้อหาการเรียนการสอนผ่านการอีเมลในระบบ และติดตามการจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยผู้ช่วยสอนร่วมกับอาจารย์ผู้สอนและให้บริการด้านอื่น ๆ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เช่น เอกสารที่เกี่ยวข้อง การเข้าระบบ เป็นต้น และ มหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ให้คำปรึกษาด้านเนื้อหาการเรียนการสอนผ่านการโพสต์และการแชทในระบบ เพื่อติดต่อกับผู้ช่วยสอนร่วมกับอาจารย์ผู้สอน และให้บริการด้านอื่น ๆ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

1.3.2 ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Education System)

1) เครื่องมือการสร้างเนื้อหาวิชา (Content Creation Tools, CCT)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) แสดงสื่อวีดิทัศน์ และเอกสารอ่านประกอบเหมือนกัน แต่มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) แสดงสื่อวีดิทัศน์ เอกสารอ่านประกอบ และวัดการเข้าฟังจากการกดคีย์บอร์ด

2) ระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Systems, LMS)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชแสดงสื่อบนระบบ Moodle ที่แยกออกจากระบบการจัดการข้อมูลนักศึกษา นักศึกษาอภิปรายแบบ Synchronous โดยโปรแกรมเสริม เช่น Microsoft Link หรือ skype และการสอบเป็นแบบเผชิญหน้า มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) แสดงสื่อบนระบบ Air Campus ที่รวมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เข้ากับระบบการจัดการข้อมูลนักศึกษา นักศึกษาอภิปรายแบบ Asynchronous โดยการฝากข้อความไว้บนเว็บไซต์ และการสอบเป็นแบบออนไลน์ ใช้การแสดงตัวจากลายนิ้วมือ มหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) แสดงสื่อบนระบบที่รวมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เข้ากับระบบการจัดการข้อมูลนักศึกษา นักศึกษาอภิปรายแบบ Asynchronous โดยการฝากข้อความไว้บนเว็บไซต์ และการสอบเป็นแบบออนไลน์ ใช้การแสดงผลหน้าจอให้พิมพ์ในช่วงเวลาสอบ

3) ระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา (Student Management System, SMS)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชจัดการข้อมูลนักศึกษา โดยสามารถลงทะเบียนเรียน แสดงความก้าวหน้าด้านการเรียน ผลการเรียน แจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ ปฏิทินการศึกษา ผ่านทางออนไลน์ มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ใช้ระบบ Air Campus เป็นระบบที่สามารถลงทะเบียนเรียน แสดงความก้าวหน้าด้านการเรียน ผลการเรียน แจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ ปฏิทินการศึกษา ผ่านทางออนไลน์ ส่วนมหาวิทยาลัย Korea National Open

University (KNOU) ใช้ระบบที่สามารถลงทะเบียนเรียน แสดงความก้าวหน้าด้านการเรียน ผลการเรียน แจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ ปฏิทินการศึกษา ผ่านทางออนไลน์

4) ระบบด้านบัญชีและการเงิน (Accounting System, AS)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ใช้ระบบที่นักศึกษาสามารถลงทะเบียนผ่านระบบจัดการข้อมูลนักศึกษา และพิมพ์ใบชำระเงินที่ธนาคารเพื่อยืนยันการลงทะเบียนที่ระบบมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ใช้ระบบที่นักศึกษาสามารถชำระค่าลงทะเบียนผ่านบัตรเครดิตที่หน้าระบบจัดการข้อมูลนักศึกษา ส่วนมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ใช้ระบบที่นักศึกษาสามารถลงทะเบียนผ่านระบบจัดการข้อมูลนักศึกษา และพิมพ์ใบชำระเงินที่ธนาคารเพื่อยืนยันการลงทะเบียนที่ระบบ

1.4 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชให้มีประสิทธิภาพ โดยนำเสนอในประเด็นกระบวนการพัฒนาจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Development Process) และระบบการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Education System) ดังนี้

1.4.1 กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การเริ่มพัฒนาเนื้อหา และสื่อการจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร คณะกรรมการบริหารหลักสูตร คณาจารย์ผู้สอน กรรมการด้านออกแบบระบบการสอน บุคลากรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เจ้าหน้าที่สำนักบัณฑิต และบุคลากรศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ เริ่มดำเนินงานตั้งแต่พัฒนาเนื้อหาจนส่งมอบการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษา การจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อดำเนินงานอย่างทুমเทในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนและความร่วมมือของนักศึกษาตลอดการศึกษา

1.4.2 ระบบการเรียนการสอนออนไลน์

มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีระบบการเรียนการสอน ระบบงานทะเบียนและงานบริการ นักศึกษาอยู่ในหน้าเดียวกัน โดยผ่านการเข้าระบบเพียงครั้งเดียว และสามารถดำเนินการสมัครเข้าศึกษา ลงทะเบียนชุดวิชา ชำระเงิน ติดตามผล และเข้าชั้นเรียน ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรม ตรวจสอบผลการศึกษา กระทั่งสำเร็จการศึกษาได้ การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนควรจัดเตรียมไว้ให้

เหมาะสม อาจพิจารณาจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการ 24 ชั่วโมง เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU)

ตอนที่ 2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นประเด็นสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ดังต่อไปนี้คือ

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ผลจากการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ สำนักเทคโนโลยีการศึกษา สำนักคอมพิวเตอร์ สำนักบัณฑิตศึกษา งานวิเทศสัมพันธ์ และกองคลัง สรุปว่ารูปแบบการจัดการรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในปัจจุบันประกอบด้วยสาขาวิชานิเทศศาสตร์เป็นผู้มีบทบาท ในการนำเสนอเนื้อหาการเรียนการสอน และสำนักเทคโนโลยีการศึกษา สำนักบัณฑิตศึกษา สำนักคอมพิวเตอร์ งานวิเทศสัมพันธ์และกองคลัง มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นอกจากประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังอาศัยพื้นฐานการดำเนินงานของกรรมการออกแบบระบบการสอนจากศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานและกลุ่มบุคลากรสนับสนุนโดยเฉพาะบุคลากรสนับสนุนจากศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ และเจ้าหน้าที่สำนักบัณฑิตศึกษาที่ช่วยจัดการระบบข้อมูลของนักศึกษาและประสานกับนักศึกษา ปัจจุบันระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ใช้อยู่ภายในมหาวิทยาลัยยังไม่พร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบ สอดคล้องกับกฎหมาย นวสสกุล (2559) ทำจัดทำแนวทางการจัดการทำหลักสูตรนานาชาติ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ระบุขั้นตอนการเปิดหลักสูตรนานาชาติคือ 1) คณะเสนอแผนการเปิดหลักสูตร/สาขาวิชาที่จะเปิดต่อกองแผนฯ เพื่อเสนอสภามหาวิทยาลัยอนุมัติ/ปรับแผนฯ ก่อนไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา 2) จัดทำบทสรุปแสดงถึงเหตุผลความสำคัญที่ต้องเปิดหลักสูตรนี้ โดยแสดงโอกาสทางการศึกษา ความต้องการของตลาดแรงงาน ผล

การศึกษาสำรวจ ความพร้อมของทรัพยากรทุกด้าน ทั้งผู้สอน อาคารสถานที่ ห้องสมุด งบประมาณ แสดงจัดเตรียมความพร้อมด้านการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะนานาชาติ 3) การจัดทำ หลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานให้เสนอหลักสูตรเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ตามแบบฟอร์ม มคอ. 2 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ตามขั้นตอนการเสนอหลักสูตร และจรรยาบรรณวิชาชีพ (2556) แนวทางการบริการจัดการหลักสูตรนานาชาติของมหาวิทยาลัยเอกชนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรนานาชาติของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรนานาชาติของมหาวิทยาลัยเอกชนไทยที่มีคุณภาพ ทำการรวบรวมจาก เอกสารที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรนานาชาติของมหาวิทยาลัย และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารมหาวิทยาลัยเอกชน ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยเอกชน และนักวิชาการที่ สอนในมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 9 ท่าน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การบริหาร จัดการหลักสูตรนานาชาติของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมี 4 รูปแบบหลัก คือรูปแบบที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาไทย จัดเอง รูปแบบที่ 2 สถาบันอุดมศึกษาไทยร่วมมือกันระหว่างสถาบันในประเทศ รูปแบบที่ 3 สถาบันอุดมศึกษาไทยร่วมมือกับสถาบันต่างประเทศ และรูปแบบที่ 4 สถาบันอุดมศึกษา ไทย ร่วมมือกับต่างประเทศจัดตั้งในลักษณะเป็นสถาบันอุดมศึกษานานาชาติ แต่ละรูปแบบมี 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรนานาชาติ ควรมีการบริหารงานที่มีลักษณะ เฉพาะตัว เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งด้านบุคลากร การเงินและการประกันคุณภาพ หลักสูตร 2) ด้านหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งเน้นความเป็นนานาชาติที่ได้รับการยอมรับ สามารถเทียบโอนหน่วยกิต และใช้ภาษาสากลเป็นสื่อในการเรียนการสอน 3) ด้านนักศึกษา ควรมี ความหลากหลายของนักศึกษาที่มีนักศึกษานานาชาติเข้ามาเรียน 4) ด้านผู้สอน มีความหลากหลายของ อาจารย์ที่มาจากหลายประเทศและมีคุณภาพ 5) ด้านกิจกรรมนานาชาติ มีกิจกรรมที่เสริมสร้าง ประสบการณ์ทางวิชาการและวัฒนธรรมให้ผู้เรียนและผู้สอน และ 6) ด้านทรัพยากร มีทรัพยากรที่ อำนาจความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในการค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการ และมีสภาพการบริหารงานหลักสูตร 6 ประการ คือ 1) มีฐานะทั้งเป็นนิติบุคคลและกึ่งนิติบุคคล 2) ด้านการบริหารการเงินและ งบประมาณ ส่วนใหญ่มีการกำกับ จากส่วนกลาง แต่ก็มีความพยายามปฏิรูปให้มีอิสระอยู่ในระดับ สถาบัน 3) ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่ากลุ่มสถาบันที่ยังขาดประสบการณ์การบริหารงานบุคคล แบบอิสระยังมีอยู่มาก มีลักษณะการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางอย่างมาก ไม่เปิดโอกาสให้มีการมอบ อำนาจได้โดยสะดวกเนื่องจากเกรงข้อผิดพลาดเสียหายต่าง ๆ 4) ด้านระบบการพิจารณาและรับรอง วิทยฐานะสถาบัน มาตรฐานหลักสูตรและปริญญา ตลอดจนระบบการประกันคุณภาพ มีทั้งส่วนที่ เทียบเคียงกันได้ในแง่มาตรฐานการศึกษา และในขณะเดียวกันก็ยังคงมีความเหลื่อมล้ำกันในบางเรื่อง 5) ด้านกลไกการรับนักศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถาบัน ยังมีความหลากหลายใน วิธีการรับนักศึกษาทั้งระบบสอบรวมและสอบแยก ขาดระบบเทียบโอนผลการเรียนระหว่าง

สถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศและสังกัด 6) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีลักษณะต่างคนต่างจัด มีการประสานงานค่อนข้างน้อย ส่วนแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรนานาชาติของมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการหลักสูตรทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการจัดการทั่วไป ด้านการวิจัย ด้านการเงินและด้านทรัพยากรมนุษย์

2.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของสถาบันการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และ มหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิตออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และ มหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีมีกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอน มีบุคลากรผู้ประสานงานนักศึกษา ผู้ช่วยสอน และบุคลากรสนับสนุนที่เข้ามีส่วนร่วมในการส่งมอบและสนับสนุนนักศึกษาในการเข้าร่วมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นอย่างดี มีเครื่องมือสร้างเนื้อหาวิชา ระบบการจัดการการเรียนรู้ ระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา และระบบบัญชีและการเงิน โดยนักศึกษาสามารถเข้าเรียนออนไลน์ได้ทุก ๆ กระบวนการกระทั่งสำเร็จการศึกษา ซึ่ง Scholarship-positions.com ระบุว่าประเทศญี่ปุ่นมีมหาวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (International MBA) 3 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยระดับชาติ (National University) เป็นมหาวิทยาลัยที่จัดตั้งโดยรัฐบาล มุ่งหวังให้เป็นมหาวิทยาลัยที่ให้การศึกษาพื้นฐานความรู้ในระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชน เช่น Tokyo University หรือ Akita University เป็นต้น 2) มหาวิทยาลัยรัฐบาล (Public University) เป็นมหาวิทยาลัยจัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐในระดับภูมิภาค มุ่งหวังให้เป็นมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนการศึกษาแก่ประชาชนในภูมิภาค เช่น Fukuoka Prefectural University หรือ Kyoto City University และ 3) มหาวิทยาลัย เอกชน (Private University) เป็นมหาวิทยาลัยจัดตั้งโดยเอกชน เพื่อแสวงหากำไร เช่น Ritsumeikan Asia Pacific University หรือ Waseda University เป็นต้น The Open University of Japan ถึงแม้จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ถือเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน

มหาวิทยาลัย BBT มีบุคลากรประมาณ 200 คน ประกอบด้วย 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มคณาจารย์ (Faculty) เป็นผู้รับผิดชอบการผลิตเนื้อหาประจำวิชา และสอนในแต่ละวิชา กรณีที่ไม่สามารถสอนได้ด้วยตนเอง อาจารย์จะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหาอาจารย์มาสอนเพิ่มเติมในชั่วโมงสอนตามความเหมาะสม 2) กลุ่มผู้ประสานงานนักศึกษา (Student Support) เป็นบุคลากรที่ทำหน้าที่ประสานงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้แก่นักศึกษา เช่น การลงทะเบียนเรียน การส่งเอกสารที่

เกี่ยวข้อง เป็นต้น 3) กลุ่มผู้ช่วยสอน (Teaching Assistant) เป็นบุคลากรที่ทำหน้าที่ประสานงานด้านการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษา โดยจะตอบปัญหาที่เกิดขึ้น ให้คำปรึกษา และตรวจกิจกรรมระหว่างเรียน ซึ่งกลุ่มผู้ช่วยสอนมักเป็นนักศึกษาเก่าของหลักสูตร MBA ของมหาวิทยาลัย 4) กลุ่มธุรการ (Administrator) เป็นบุคลากรที่จัดการงานธุรการและงานเอกสารทั่วไป 5) กรรมการพิจารณาเนื้อหาหลักสูตร (Curriculum Committee) เป็นกลุ่มบุคลากรที่ทำหน้าที่พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา และความเกี่ยวข้องกับผู้เรียน เพื่อให้เนื้อหาการสอนเป็นไปอย่างเหมาะสม 6) กลุ่มการตลาด (Marketing) เป็นกลุ่มบุคลากรที่จัดการการประชาสัมพันธ์ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงจัดงานประชาสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัย และส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าเรียนกับทางมหาวิทยาลัย และ 7) กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เป็นกลุ่มบุคลากรที่ควบคุม ดูแลการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และตอบสนองความต้องการด้านเทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอน ให้คำปรึกษาการเข้าเรียนผ่านสื่อของนักศึกษา (มหาวิทยาลัย Business Breakthrough, 2014)

มหาวิทยาลัย KNOU มีจำนวนบุคลากรจัดการเรียนการสอนออนไลน์ทั้งปริญญาตรีและปริญญาโทเป็นจำนวน 527 คน แบ่งเป็น แผนกธุรการ แผนกเทคโนโลยี แผนกบริหารและกิจการภายใน แผนกวิจัย แผนกจัดการการเรียนการสอนและแผนผลิตสื่อการสอน

2.3 การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

แขนงวิชานิตศศาสตร้อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิตศศาสตร้อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อนำมาเสนอแนะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในประเด็นกระบวนการการพัฒนาการเรียนการสอน และระบบการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Education System) พบว่าทั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) ประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ล้วนมีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบการศึกษาแบบเปิด การจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยดำเนินการ

เป็นทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาของประเทศนั้น ๆ และรองรับนักศึกษาทั้งภายในประเทศและนักศึกษาต่างชาติ กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนประกอบด้วยทีมงานที่ดำเนินงานร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตร เนื้อหา และสื่อประกอบการเรียนการสอน ช่วงเวลาการดำเนินการเรียนการสอนมีการทำงานร่วมกันทั้งฝ่ายอาจารย์ ผู้ช่วยสอนและเจ้าหน้าที่สนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อให้การบริการสนับสนุนจัดการการเรียนการสอนออนไลน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบทั้งเครื่องมือสร้างเนื้อหาวิชา ระบบการจัดการการเรียนรู้ ระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา และระบบบัญชีและการเงิน ซึ่ง Bourne et al. (2005) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพล้วนเกิดจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสถาบันที่เปิดการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ประสบความสำเร็จ เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดการเรียนรู้ และส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้สอนและผู้เรียน Kizilcec and Halawa (2016) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด รายงานผลการวิจัยการจัดการเรียนการสอนออนไลน์รูปแบบ Massive Open Online Course จำนวน 20 หลักสูตรพบว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น ถ้าสามารถทำให้ผู้เข้าเรียนรู้สึกพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และ เวลาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แต่ละครั้งที่ไม่เนิ่นนานจนเกินไป รวมถึงความไม่ยากจนเกินไปของกิจกรรมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจถอนตัวจากการเข้าเรียนต่อ นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในทวีปเอเชีย ลาตินอเมริกาและแอฟริกามีการถอนตัวจากการเรียนกลางคันสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปยุโรป ดังนั้น การออกแบบเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหาการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความต่อเนื่องในการเข้าเรียนของนักศึกษา

2.4 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในประเด็นกระบวนการพัฒนาจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Development Process) มหาวิทยาลัยควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบคณะทำงานที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การเริ่มพัฒนาเนื้อหา และสื่อการจัดการเรียนการสอน อันประกอบด้วย

- (1) คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
- (2) คณะกรรมการบริหารหลักสูตร
- (3) คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชา
- (4) กรรมการด้านออกแบบระบบการสอน

(5) เจ้าหน้าที่สำนักบัณฑิตศึกษาทำหน้าที่ประสานเกี่ยวกับข้อมูลนักศึกษาและการประชาสัมพันธ์หลักสูตร รับผิดชอบระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา (Student Management System, SMS)

(6) บุคลากรสนับสนุนที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยสอน ทำหน้าที่ช่วยผู้สอนในการเตรียมความพร้อม การช่วยตอบคำถามนักศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึง และ

(7) บุคลากรสนับสนุนของศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Center)

ดังนั้นรูปแบบการจัดการหลักสูตรมหาบัณฑิตออนไลน์ที่ประสบความสำเร็จจะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคลจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สอดคล้องกับ Richardson et al. (2015) ที่แนะนำให้แบ่งหน้าที่ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้ชัดเจน โดยคณาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่นำเสนอเนื้อหาการเรียนการสอน และส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ และคณะกรรมการที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องพิจารณาวางแผนการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมทั้งสื่อและเนื้อหา

การส่งมอบการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากบุคลากรหลายฝ่าย นอกเหนือจากคณาจารย์ผู้สอน เนื่องจากประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนต้องอาศัยความคุ้นเคยการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของคณาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาผู้เรียน ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องจัดตั้งกลุ่มผู้ช่วยสอนเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ให้บริการสนับสนุนนักศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้นักศึกษาสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงเมื่อมีเหตุขัดข้องในการเข้าใช้ระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Su et al. (2005) และ Van de Vord and Pogue (2012) ที่ระบุให้เพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาจากการสร้างความคุ้นเคยการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้สอนและผู้เรียน

ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Education System) มหาวิทยาลัยควรพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเอง ที่สามารถรองรับการจัดการเรียนการสอนและการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาได้ตลอดกระบวนการ โดยผ่านการเข้าระบบเพียงครั้งเดียว ตั้งแต่การดำเนินการสมัครเข้าศึกษา ลงทะเบียนชุดวิชา ชำระเงิน ติดตามผล และเข้าชั้นเรียน ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรม ตรวจสอบผลการศึกษา กระทั่งสำเร็จการศึกษา การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนควรจัดเตรียมไว้ให้เหมาะสม อาจพิจารณาจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการ 24 ชั่วโมง ซึ่งระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสนับสนุนปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนให้มากที่สุดเนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ma et al. (2015) และ Bowers and Kumar (2015) ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องตอบสนองต่อผู้เรียนได้อย่างครอบคลุมทั้งในมิติของเวลา คุณภาพเนื้อหา และความถี่ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนออนไลน์อาจจำเป็นต้องสร้างระบบการตอบโต้ หรือสนทนากับผู้เรียน ในรูปแบบที่สะดวกและง่ายต่อการใช้งาน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติ

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จาก การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ ดังนี้คือ

3.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) มหาวิทยาลัยควรวางแนวทางรูปธรรมของการเปิดหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์ที่ชัดเจน ผู้บริหารระดับกลางและระดับสูงเข้ามามีส่วนร่วมในแผนการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์ เพื่อให้เกิดการดำเนินการเป็นไปตามงบประมาณและระยะเวลาที่วางไว้ หากมหาวิทยาลัยต้องการเปิดหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์อย่างจริงจัง ควรกำหนดให้มีการพัฒนาหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์เป็นพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของผู้บริหารทุกระดับ

(2) ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและนโยบายการบริหารให้เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์ หากเป็นไปได้ สมควรจัดตั้งวิทยาลัยนานาชาติขึ้นเพื่อดูแลหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือมหาวิทยาลัยควรพัฒนาหน่วยศึกษานานาชาติของสำนักบัณฑิตศึกษา เพื่อดูแลการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์อย่างครบวงจร เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างคล่องตัวและสามารถจัดหาบุคลากรเฉพาะหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์มาประจำ เพื่อตอบสนองนักศึกษาต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) มหาวิทยาลัยควรมุ่งเน้นการปรับปรุงระบบให้รองรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ทันสมัย โดยพัฒนาระบบเทคโนโลยีภายในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเข้าสู่มหาวิทยาลัยนวัตกรรม เช่นระบบอินเทอร์เน็ตไร้สาย ระบบเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

(4) สร้างความพร้อมด้านกฎระเบียบ มหาวิทยาลัยควรพิจารณาตั้งระเบียบรองรับการเปิดการจัดการเรียนการสอนออนไลน์หลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะ เป็นค่าตอบแทนที่แตกต่างจากหลักสูตรปกติ การคิดค่าใช้จ่าย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการ

เบิกจ่าย โดยการปรับปรุงการคำนวณต้นทุนของหลักสูตรให้เหมาะสมแก่การดำเนินการ ค่าลงทะเบียนที่เหมาะสมของหลักสูตร ซึ่งทางมหาวิทยาลัยควรปรับการคิดค่าใช้จ่ายการบริหารจัดการภายในคิดตามความเป็นจริง

(5) การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและภาษาอังกฤษแก่บุคลากร มหาวิทยาลัยควรจัดเตรียมหรือจัดจ้างบุคลากรทั้งอาจารย์ผู้สอน และสายสนับสนุน เพื่อรองรับการดูแลนักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์ ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจในการศึกษาออนไลน์และทักษะด้านภาษาอังกฤษ และควรพัฒนาบรรยากาศและสถานที่ภายในมหาวิทยาลัยให้ดูเป็นสากล และรองรับนักศึกษากลุ่มออนไลน์นานาชาติ ได้แก่ ป้ายบอกทาง ห้องพักนักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติออนไลน์ ซึ่งช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้แก่สถาบันในการรับนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติ

(6) ปรับเปลี่ยนการจัดชุดวิชาให้เป็น 3 หน่วยกิต เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพราะสามารถอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาในการถ่ายโอนชุดวิชา กรณีที่เกิดการแลกเปลี่ยนนักศึกษา หรือเทียบโอนชุดวิชา

(7) มหาวิทยาลัยควรมีหน่วยงานรับผิดชอบต่องบประมาณที่การตลาดและประชาสัมพันธ์หลักสูตรนานาชาติออนไลน์

3.1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชให้มีประสิทธิภาพ ในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Development Process) และระบบการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Education System) ดังนี้

1) กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ มีข้อเสนอแนะในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1.1) บทบาทและหน้าที่ของการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนออนไลน์ การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ควรดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ร่วมกัน โดยแต่ละฝ่ายมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ที่ชัดเจน ซึ่งผลการวิจัยเสนอว่ามหาวิทยาลัยควรมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วย 7 ฝ่าย คือ

(1) คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ออกแบบภาพรวมของหลักสูตร รวมถึงความเหมาะสมของการคัดเลือกคณาจารย์ผู้สอนและเนื้อหาแต่ละชุดวิชา

(2) คณะกรรมการบริหารหลักสูตร เป็นคณาจารย์ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรให้ทำหน้าที่ดูแล และรับผิดชอบมาตรฐานของหลักสูตร เกี่ยวกับคุณสมบัติของคณาจารย์ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา และการประเมินผลนักศึกษาซึ่งจะประกอบด้วยผู้รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตร

(3) คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชา เป็นคณาจารย์หรือบุคลากรด้านวิชาการมีหน้าที่นำเสนอเนื้อหาการเรียนการสอน และดำเนินการส่งมอบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในฐานะผู้สอน

(4) กรรมการด้านออกแบบระบบการสอนจากศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning Center) สังกัดสำนักเทคโนโลยีการศึกษาเป็นบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการออกแบบแนวทางการส่งมอบเนื้อหาการเรียนการสอน ซึ่งทางมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้จัดเป็นกรรมการด้านออกแบบระบบการสอนรวมอยู่ในคณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชา

(5) บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน หรือผู้ช่วยสอน เป็นบุคลากรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นบุคลากรที่ทำหน้าที่ช่วยเตรียมความพร้อมและประสานการเรียนการสอนกับคณาจารย์และนักศึกษา รวมทั้งทำหน้าที่ธุรการด้วย ทางมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชยังไม่เคยกำหนดตำแหน่งผู้ช่วยสอน โดยทำหน้าที่ตอบสนองต่อนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมทั้งมิติด้านเวลา ความถี่และเนื้อหา

(6) เจ้าหน้าที่สำนักบัณฑิตศึกษา เป็นกลุ่มบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการประสานงานข้อมูลเกี่ยวกับระบบข้อมูลนักศึกษา ตั้งแต่ การลงทะเบียน การจ่ายเงิน เข้าเรียนวิชาที่ลงทะเบียน ร่วมกิจกรรม เข้าสอบออนไลน์ และแสดงความก้าวหน้าด้านการเรียนได้ การตอบสนองข้อสงสัยของนักศึกษา รวมทั้งทำหน้าที่การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

(7) บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่สนับสนุนเทคโนโลยีระบบการจัดการเรียนการสอน เป็นกลุ่มบุคลากรจากศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning center) เนื่องจากคณาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีออนไลน์ในการส่งมอบเนื้อหาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัย BBT และ KNOU ต่างให้บริการสนับสนุนเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเข้าเรียนได้ตลอดเวลา

1.2) การพัฒนาโครงสร้างและการสนับสนุนเนื้อหาการเรียนการสอนของหลักสูตรนานาชาติ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต เป็นการนำเสนอเนื้อหาและออกแบบสื่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพในการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แต่ละชุดวิชา การผลิตสื่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ควรดำเนินการล่วงหน้าประมาณสี่ถึงหกเดือน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ก่อนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์จริง

1.3) การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรและชุดวิชาของหลักสูตรนานาชาติ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต การออกแบบเนื้อหาในแต่ละชุดวิชาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยชุดวิชาหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยการบรรยาย กิจกรรมที่มอบหมายนักศึกษาทั้งกิจกรรมงานเดี่ยวและกิจกรรมงานกลุ่ม การอภิปรายภายในห้องเรียน

1.4) การส่งมอบและสนับสนุนนักศึกษาในการเข้าร่วมการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยควรพิจารณาระบบการส่งมอบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เชื่อมต่อกับระบบการจัดการข้อมูลนักศึกษาด้วยระบบการเข้าระบบครั้งเดียว (Single log-in) นอกจากนี้ควรมีการจัดตั้งศูนย์ให้บริการสนับสนุนนักศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้นักศึกษาสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงเมื่อมีเหตุขัดข้องในการเข้าใช้ระบบ รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มผู้ช่วยสอนเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างทั่วถึง

2) ระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Education System) ในประเด็นต่อไปนี้ คือ

2.1) เครื่องมือการสร้างเนื้อหาวิชา การสร้างเนื้อหาวิชาของหลักสูตรออนไลน์นานาชาติ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณาจารย์ผู้สอน และกรรมการด้านออกแบบระบบการสอนจากสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยควรมีการเตรียมความพร้อมทางด้านบุคลากรด้านการออกแบบระบบการสอนออนไลน์

2.2) ระบบการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยควรพัฒนาการเชื่อมต่อระบบการจัดการเรียนรู้ของ Moodle กับระบบการจัดการข้อมูลนักศึกษาแบบเข้าสู่ระบบครั้งเดียว (Single Log-in) รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมต่อการแจ้งเตือนสู่ระบบอีเมลหรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อความรวดเร็วในการตอบสนอง

2.3) ระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ควรพิจารณาการปรับปรุงระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาให้ครอบคลุมการบริการ โดยเฉพาะการลงทะเบียนออนไลน์ และเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบการจัดการเรียนรู้ แบบเข้าสู่ระบบเพียงครั้งเดียว (Single Log-in) เพื่อให้บริการนักศึกษาเบ็ดเสร็จออนไลน์ทั้งกระบวนการ

2.4) ระบบด้านบัญชีและการเงิน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชควรจัดการชำระเงินผ่านออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษา เนื่องจากปัจจุบันระบบรับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีความสะดวกมากขึ้น การดำเนินการชำระเงินค่าลงทะเบียนผ่านระบบยังเป็นการลดภาระงานทั้งของนักศึกษาและเจ้าหน้าที่ด้านการเงินในการให้บริการนักศึกษาอีกด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การวิจัยการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เนื่องจากผลการวิจัยระบุให้ระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ควรบูรณาการระบบการจัดการการเรียนรู้และระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาเข้าด้วยกันในรูปแบบการเข้าสู่ระบบเพียงครั้งเดียว และให้บริการลงทะเบียนการจัดการเรียนการสอนและชำระเงินค่าลงทะเบียนผ่านระบบ ดังนั้น อาจพิจารณา

วิจัยประเด็นดังกล่าวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่า เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบ
อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

3.2.2 การวิจัยการพัฒนาระบบบัญชีและการเงิน เนื่องจากข้อมูลด้านการเงิน
เป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวต่อความลับในการดำเนินงาน ดังนั้นหากต้องการพัฒนาระบบการจัดการ
เรียนการสอนออนไลน์อย่างครบองค์ประกอบ ควรพิจารณาการวิจัยเพิ่มเติมในการพัฒนาระบบบัญชี
และการเงิน เพื่อเก็บข้อมูลที่ประกอบด้วยรายละเอียดชัดเจน และเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น
มหาวิทยาลัยสามารถนำไปเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบต่อไปได้

